

Az elégedetlen politikai Erdély

Először történt meg 1989 óta, hogy különböző politikai pártok számos erdélyi képviselője egy regionális prioritás megbeszélésére találkozott Nagyváradon. Folyó év május 22-én Cornel Popa bihari képviselő interpellációt nyújtott be a képviselőházban, amelyben értesítette a román hatóságokat, hogy az M8–M4-es autópálya, amely összeköti Nyugat- és Kelet-Magyarországot, Biharkeresztesnél megáll. Közel tehát Nagyváradhoz. Ebben az összefüggésben felteszi a kérdést a szállításiügyi miniszternek, mit szándékozik tenni azért, hogy a Magyar Útügyi Hivatal, mely az EU támogatását élvez, gyors, konstruktív és professzionális választ kapjon Románia kormányától. A bihari képviselő arra utalt, hogy Románia elkötelezte magát ennek az útnak az Erdélyen keresztül Bukarestig való folytatására. A kormány válasza rövid: „A román kormány a szállítási infrastruktúrájára vonatkozó prioritásokat érintő stratégiájának megfelelően egy Nagyvárad–Zilah–Gyulafehérvár–Szászsebes autópálya megépítése szerepel a tervekben, és ez a IV-es számú Páneurópai Közlekedési Folyosó főágához kapcsolódik 2015 után.”

A választ követően folyó év június 23-án meghívták Nagyváradra Bihar, Kolozs, Máramaros, Maros, Szatmár és Szilágy megye parlamenti és megyei tanácsi képviselőit, valamint a román határhoz közel fekvő magyar megyék hasonló képviselőit. Gyorsan megszületett a konszenzus: mindkét fél támogatja ezt az Erdély számára nemcsak fontos, de meg is érdemelt projektet. A román és magyar nyelven megszerkesztett közös nyilatkozat szövegét – mely nem külön-külön oldalon jelent meg, nem is tükröldalban, hanem pontról pontra megfogalmazva mindkét nyelven (mi azonban itt csak magyarul közöljük) – nem szükséges magyarítani. Sem a politikai jellegű *Nagyváradi Nyilatkozat* szövegét, amelyet a parlamentben ismertettek folyó év június 26-án. Eppen ezért egyszerűen csak közöljük őket, de azért feltesszük a kérdést: mitől félnek most is a vezetők? Lehet, nem is félnek, csak megpróbálják mindenáron akadályozni Erdély önerőből való fejlődését.

Közös nyilatkozat

Kelt ma, 2001. június 23-án, Nagyváradon, a Romániát Magyarországgal összekötendő autópálya megépítésével kapcsolatos találkozón, melynek résztvevői a következő nyilatkozatban egyeztek meg:

1. A Romániát Magyarországgal – Ártánd, Bors, Nagyvárad és Bukaresten keresztül – összekötő autópálya regionális politikai, szociális és gazdasági prioritás.

2. Az autópálya terve gazdaságilag indokolt, megépítése hozzájárul a regionális fejlődéshez.

3. A Nagyvárad–Bukarest autópálya terve összhangban van az Európai Unió közlekedési és közúti kommunikációs infrastruktúrák fejlesztésének politikájával, úgyszintén a Magyarországon folyamatban levő európai uniós projektekkel.

4. A résztvevők egyetértenek abban, hogy az autópálya-összeköttetés megvalósításán túlmenően hasonlóan fontos a két ország közös határán már működő, illetve ezt követően működését megkezdő határátkelők közlekedési feltételeinek fejlesztése (Csengersima–Petea, Vállaj–Urziceni, Nyírbrány–Valea lui Mihai, Létavértes–Săcuieni Bihar).

5. A résztvevők úgy vélik, adott a jövőbeni együttműködés lehetősége a regionális érdekű tervek előterjesztésére és támogatására, specifikus feladatok rendszeres szakmai találkozókon való megtárgyalása.

6. A résztvevők készek együttműködni és közös, európai és világbanki finanszírozású projekteket kidolgozni egyes regionális feladatok megoldására.

A *Nyilatkozatot* 17 román képviselő és szenátor, illetve 11 magyar képviselő írta alá.

A politikai nyilatkozat első sorban Bukarestnek szól (nem polgármesterének, hanem egy centralista kormányzatnak), és sokkal határozottabb, látni engedni az erdélyiek frusztrációját, de az országos költségvetéshez való hozzájárulásuk fölött érzett büszkeségüket is. Íme a szövege:

I. Annak az autópálynak a terve, amely Ártádon, Borson és

Nagyváradon keresztül köti össze Romániát és Magyarországot, a regionális fejlődés politikájának prioritásai közé tartozik. A dokumentum aláírói vállalják, hogy politikailag támogatják ezt a projektet.

2. Azon megyék kommunikációs hálózatának fejlesztése, amelyekből az aláírók jöttek, lényeges eszköze mind a regionális, mind pedig az országos gazdasági fejlődésnek. Eppen ezért az autópálya-hálózat kiépítésének országos stratégiáját csupán a térségek képviselőivel közösen lehet kidolgozni.

3. Az európai integráció Románia politikájának központi célkitűzése, ebből a szempontból nézve tehát az európai gazdasági és infrastrukturális tervekbe való betagozódás prioritásnak számít.

4. A közlekedési infrastruktúra kiépítésének országos stratégiáját, beleértve az autópálya-hálózatot is, mind az országos, mind a regionális érdekek figyelembevételével újra kell tárgyalni és fogalmazni. Az aláírók úgy vélik, hogy az első autópálynak, amely Romániát összeköti majd az Európai Unió közlekedési hálózatával, kötelező módon át kell szelnie Erdélyt, nem pedig elkerülnie azt.

5. Tekintettel az Európai Unió projektjeire, amelyek Románia nyugati részén és Magyarországon (a TINA program M4–M8-as szakasza) fejlődtek és fejlődnek, feltétlenül szükséges az Ártánd–Bors–Nagyváradi–Bukarest autópálya tervének prioritásszinten való kidolgozása.

6. Az aláírók úgy vélik, hogy azokban a megyékben, amelyeket ők képviselnek, az infrastrukturális tervekbe való befektetés jóval a térség szükségletei alatt van, legalábbis azoknak az alapoknak a tükrében, amelyeket ezek a megyék az állami költségvetésbe ömlesztettek.

7. Az aláírók úgy vélik, hogy együtt kell működniük egyes regionális fejlesztési projektek támogatásában.

8. Az aláírók számba veszik azt a lehetőséget, hogy regionális és nemzetközi támogatással maguk dolgozzák ki saját fejlesztési projekteiket.

Következőképpen, tekintettel annak a régióknak a gazdasági jelentőségére, amelyhez tartoznak, az aláírók úgy vélik, hogy a központi közigazgatás szintjén kidolgozott befektetési és vidékfejlesztési politikát újra kell gondolni.

Ez a politikai nyilatkozat elég világos, nem kommentálom. Az erdélyiekkel szembeni dimbovicai magatartás is elég világosan kiderül Adrian Năstase nyilatkozataiból, amiket a magyar státustörvény kapcsán tett. Szerinte mi, erdélyi románok készek vagyunk holmi előnyökért magyarnak vallani magunkat. Vagyis a románok románok maradtak az osztrák–magyar dualizmus korában, most pedig, a bukaresti vezetés alatt, készek magyarnak vallani magukat. Ha így lenne, ez vajon nem azt jelentené-e, hogy ez a vezetés rosszabb? Nem valami reménytelenség fejeződne ki ebben? Addig is azonban Năstase úr féltelmei sértőek, és ha minimális jóérzés volna benne, bocsánatot kérne. Az erdélyiek, mint az a fenti nyilatkozatból is kiderül, azt várják, hogy őket is megkérdézzék, hogy munkájuk szerint értékeli őket, hogy a befektetők ne kerüljék el továbbra is őket abszurd féltelmek miatt, hogy ne vágják el természetes kapcsolataik útját Nyugat felé, azt az utat, amely Magyarországon keresztül vezet.

(Traian Ștef – Ford.: H. Zs.)

Hit és kultúra

Az 1989. decemberi eseményeket követő számtalan sajtópróbálkozás egyike az 1990 februárjában indult *Keresztény Szó*. Alapító főszerkesztője a már-már legendássá vált kitűnő író és humorista, Bajor Andor, jelenlegi főszerkesztője Jakab Gábor, felelős szerkesztője Jakabffy Tamás, szerkesztője Bodó Márta.

A *Keresztény Szó* 1991 októberéig „a gyulafehérvári római katolikus egyház magyarságát” jelent meg, később egy évig „katolikus magyar hetilapként”, azóta pedig havonta egyszer lát napvilágot. Tervezte 1992 végéig 16 oldal, 1993 januárjától 24 oldal, 1994 júliusától pedig 32 oldal. S bár tulajdonjoga a gyulafehérvári érsekségé, terjesztési természetesen terjesztik a nagyváradi, a szatmári és a temesvári egyház megye területén is. 1994 júliusától „alcíme” „katolikus kulturális havilap”, ami pontosan tükrözi a fennállása óta szerkesztésében bekövetkezett változásokat. Ahogy Jakabffy Tamás megfogalmazta: „A *Keresztény Szó*ban kultúráként van jelen mindaz, ami gondolkodás terméke. Gondolkodni pedig az erőszakról is lehet, noha az erőszak kétségkívül nem kultúraalkotó tényező. Kultúráként értékeli természetesen a művészeteket, bár közvetlen művészetet – ekként például szépirodalmat – *önmagáért* nem adunk közre, legfeljebb valamely összefüggő értekező gondolatmenet illusztrációjaként. Felfogásunk szerint kétségkívül beletartozik viszont a kultúrába a teológikus gondolkodás, mindaz, ami a kinyilatkoztatáshoz csekély erőnkől hozzáadható munka. A kultúra tehát a *Keresztény Szó* értelmezésében és gyakorlatában a *szellem munkája*, amennyiben annak nem tudatos célja a destrualás.”

Ennek a néhány programszerűen megfogalmazott sornak megfelelően a lap széles skálán játszik. Csupán az utolsó két évfolyam témáiban tallózva megfigyelhetjük, hogy a legkülönbözőbb érdeklődésű olvasók is találhatnak benne nekik való írásokat. A teljesség igénye nélkül idéznék néhány szerzőt és címet, illetve témát. A tavalyi év első számától kezdve a szerkesztőség tíz esszéjét közölte egymás után Peter Pawlowszky, az Ausztriában élő belpolitikai újságíró, az *Osztrák Televízió* vallási részlegének vezetője tollából. A közölt írások a keresztény vallás megértését kívánják elősegíteni, amihez – mint Pawlowszky állítja – a Közel-Kelet vizsgálatából kell kiindulni. Ezért első esszéjében Palesztinával foglalkozik, majd az Újszövetség hitelességének kérdésével, a krisztológiával, az első keresztények üldözésével és a keresztény hit terjedésével; értekezik a pantokrátor (világ-író) uralmáról, áttekinti a politika és a teológia vitáit, szól az eretnek és szentek, a reformáció és ellenreformáció történetéről, a gyarmatosítás és a misszió XIX. századi következményeiről, és végül nagyvonalakban áttekinti azokat az új egyházakat és felekezeteket, amelyek „az eredeti keresztény vallás disszidenseinek összefogásából keletkeztek”. Pawlowszky szerint: „Ha egykor a keresztények egységét katolikus részről jöszerevel olyan szervezeti összefűződésként értelmezték, amely a különböző hagyományoknak kizárólag az „uralkodó” tendenciához való hasonlulása árán valósulhat meg, a

Antik Sándor: Rajz

m a keresztényei sokkal demokratikusabban és föderalistikusabban képzeli el az ökömenét. Hiszen a kereszténység csak akkor található meg legméltóbb helyét a világvallások között, ha a kölcsönös »eretnekezések« és a mindenki mindenki ellen folytatott felekezeti hadakozások szemlélete és kora végérvényesen leáldozik.”

A *Keresztény Szó* ebben a szellemben lép az olvasó elé, s ebben a szellemben közölte interjút John-Michael Botean Amerikában élő görögkatolikus püspökkel (az interjút Bodó Márta készítette), aki szerint „... az 50-es évekhez képest mind az egyház, mind a román társadalom rengeteget változott. Tehát amikor a mi egyházunk azt szorgalmazza, hogy a 40-es évekbeli »múmiát« állítsák helyre ahelyett, hogy azzal a testtel próbálna együtt élni, amely ma, a 90-es években él és létezik, kockáztatja, hogy teljesen elidegeníti magától a gondolkodó románok nagy részét és a fiatalokat.”

Ugancsak ebben a szellemben közli Gabriel Andreescu, a Román Helsinki Bizottság társelnökének írását a kelet- és délkelet-európai ortodoxia nemzetközi kapcsolatairól, Szilveszter Ildikóéét Szókratész életéről és módszeréről, Angi István, majd egy későbbi számban B éres György cikkét a gregorián zenéről-énekekről, Erich Bryner elmékedését az eukarisztiairól (köszönetmondás) az ortodox egyházban, Dornbach Alajos gondolatait a polgárosodásról, Baróti László-Sándor cikkét az államalapító Szent Istvánról, egy részletet Hankiss Elemér *Az emberi kaland* című kötetéből, Jakabffy Tamás tanulmányát az egyházzal és az értelmi(ségi) közérzetről és a Paul Magninét a buddhizmusról. A felsorolás természetesen távolról sem teljes, mi több, a szemle írója igyekezett a rendelkezésére álló néhány sorban a nem kimondottan vagy nemcsak egyházi vonatkozású, nemcsak a hit kérdéseivel foglalkozó írásokat megemlíteni, mert hiszen a *Keresztény Szó* katolikus jellegéből mindenki számára világosan következik, hogy a közölt írások nagyobbik része amúgy is vallásos témájú.

Sajnos, helyhiány miatt nem elemezhetjük a katolikus egyház kulturális havilapját, azt azonban még meg kell jegyeznünk, hogy ki-egyensúlyozottságához és mértékartásához hozzájárul az egész keresztény világból összegyűjtött hírek, a gyakori könyvrecenziók közlése és a *Másból* rovat, amely a különböző helyeken, különböző körülmények között élő keresztények sorsát mutatja be.

(H. Zs.)